

Volt-e szenvedő használata az -ó/-ő képzős melléknévi igenévnek?

1. Bevezetés

Ebben a dolgozatban az -ó/-ő¹ képzős alakok használatának egy sajátos típusával foglalkozom. A szakirodalomban egyöntetű az a vélemény,² hogy a magyar nyelv történetének korábbi szakaszaiban az -Ó képzős igenevek a teljes mértékben termékeny cselekvő használaton kívül szenvedő értelemben is használhatók voltak, ám ez a használat a mai nyelvben már csak néhány lexikalizálódott alakban (főleg összetételekben) maradt fenn. Mindezt leggyakrabban a következő példákkal szemléltetik.

- (1) a. kiadó szoba, eladó lány
b. ivóvíz, szántó föld
c. hálószoba, szórólapát

Az (1a)-ban és (1b)-ben található formákat ez a felfogás úgy értelmezi, hogy mivel a szobát kiadják, a lányt eladják, a vizet megisszák és a földet felszántják, eredetileg tárgyias viszonyt kell feltételeznünk az igei predikátum és az argumentként funkcionáló főnév között, és az igenév szenvedő alkalmazása révén válik lehetségessé, hogy az igenév jelzőként módosítsa a főnévi fejet, hiszen ehhez szintaktikailag predikátum–alany viszonyt kell közöttük lennie. Több szerző egyfajta kiterjesztett szenvedő használatot tesz fel az (1c) típusú szerkezetekben, mivel nem a szobát hálják és nem a lapátot szórják.³

¹ A továbbiakban az -ó és az -ő allomorfokat összevontan az -Ó formával jelölöm.

² A teljesség igénye nélkül felsorolok itt néhány ilyen szemléletű munkát: PÉTER (1894), BEKE (1913), SIMONYI (1913), KLEMM (1928), CSÚRY (1929), KÁROLY (1956), RUZSICZKY (1961), VELCSOVNÉ (1968), A. JÁSZÓ (1991) és A. JÁSZÓ (1992). Ugyanakkor már itt felhívom a figyelmet arra, hogy A. JÁSZÓ szemlélete áll a legközelebb ahhoz az elemzéshez, amelyet a 3.2. pontban fogok kifejteni. A két megközelítés közötti hasonlóságokra és különbségekre ott térek ki részletesen.

³ Lásd például CSÚRY (1929)-et és KÁROLY (1956)-ot. KÁROLY használja a *szórólapát* példát, CSÚRY pedig a következő szerkezet típusban tesz fel intranszitiv igéből képzett (kiterjesztett értelemben vett) szenvedő -Ó igenevet: *napi élő kenyér*.

A fent jellemzett felfogással szemben amellett fogok itt érvelni, hogy a szóban forgó kifejezéseket helyesebb egy homonim -Ó főnévképzős alakból származtatni, mert ennek a szófaji kategóriának a produktív használata a korábbi nyelvéllapopotokból egyértelműen kimutatható, ebből a használatból más (ma is termékeny) használatok is levezethetők, egyebek között az (1)-ben szemléltetett alakok — míg az -Ó képzős alakok termékeny szenvedő értelmű *igenévi* előfordulására, amelyből a feltételezett speciális szenvedő használat levezethető lenne, nincs meggyőző nyelvtörténeti adatunk.

A dolgozat felépítése a következő. Először röviden bemutatom az -Ó képzős alakok általam javasolt szófaji rendszerezését, amely a hagyományosnál szigorúbb elvekre épül (2. pont). Ezután kerül sor az -Ó főnévképző valószínűsíthető történetének a tárgyalására és ennek alapján az állítólagos szenvedő alakok új elemzésére (3. pont), és ezt néhány záró megjegyzés követi (4. pont).

2. Az -Ó képzős alakok szófaji rendszere

LACZKÓ (2000a)-ban a mai magyar nyelvben előforduló különböző -Ó képzős alakokat az alábbiak szerint osztályozom.

(2)

-Ó IGENÉVKÉPZÉS		SZÓFAJVÁLTÁS $V_{\text{Part}} \Rightarrow A$
képző	funkció	funkció
-Ó ₁	aktív ⁴ $\Rightarrow$	a cselekvés az alany tipikus jellemzője

(3)

-Ó FŐNÉVKÉPZÉS		SZÓFAJVÁLTÁS $N \Rightarrow N$
képző	funkció	funkció
-Ó ₂	eseti cselekvő/eszköz $\Rightarrow$	tipikus cselekvő/eszköz
-Ó ₃	tipikus hely	
-Ó ₄	esemény	

Itt nem bocsátkozhatok ennek az osztályozásnak a részleteibe. Csupán azokra a vetületeire utalok röviden, illetve olyan további megjegyzésekre szorítkozom, amelyek közvetlenül érintik jelenlegi témánkat.

A (2)-ben szereplő -Ó igenév $\Rightarrow$ melléknév szófajváltást a legtöbb munka felteszi, jóllehet nem egyforma következetességgel és nem mindig kellően kidolgozott elméleti alapvetéssel. Nyelvtaníró hagyományunk felfogásának egy

⁴ LACZKÓ (2000b)-ben amellett érvelek, hogy az -Ó igevelek alapvető funkciója a cselekvő értelmű használat, a -t/-tt igeveleké pedig egy kiterjesztett értelemben vett szenvedő használat. Mindkettő ki tud fejezni egyidejűséget és előidejűséget, és ez a dimenzió alá van rendelve a cselekvő-szenvedő szembenállásnak.

letisztult változata KÁROLY (1956). A szerző az alábbiak szerint határozza meg a melléknévi igenevek kategóriáját. „A melléknévi igenév olyan *deverbális melléknév*,⁵ amely jelentésére (időviszonyítás, cselekvő és szenvedő használat) és mondattani szerepére (tárggyal, határozóval való bővíthetőség) nézve megőrizte igei természetét” (1956: 11). Úgy vélem, ebben a szemléletben gyökerezik számos olyan probléma, amelyeknek egyike éppen e dolgozat tárgya. Arról van szó, hogy egy ilyen megközelítés alapvetően egy nagy csoportba sorol két határozottan különböző szófaji kategóriát: az igeneveket és a mellékneveket.⁶ Az igenevekre jellemző, KÁROLY (1956) által említett tulajdonságok azonban annyira elkülönítik őket a melléknevektől, hogy indokolt határozottan szétválasztani a két kategóriát, és viszonyukat nem úgy felfogni, hogy az igenevek a melléknevek egy sajátos altípusát alkotják.⁷ KÁROLY (1956) megkülönbözteti az igenevek alkalmi és általános használatát. Ez utóbbiról a következőket mondja: az igenév „Általános használatban megközelíti a melléknév szófaji kategóriáját, a cselekvéshordozó elhagyása mellett a főnévét, s könnyen át is mehet ezekben a kategóriákba [...] -ó, -ő képzős igenév csak általános használatban szokott állítmányként előfordulni, csak általános használatban szokott összetétel tagjává válni, és csak általános szerepben lehet tárgyi birtokosa” (1956: 74). A legutóbbi megállapításhoz a következő megjegyzést fűzöm. Annak a feltevése, hogy az általános használatú -Ó igenévnek lehet tárgyi birtokosa, egyértelműen jelzi, hogy KÁROLY (1956)-nak a legtöbb korábbi elemzésnél alaposabb és következetesebb megközelítésében is egybemosódnak világosan szétválasztandó szófaji kategóriák. Az ő megfogalmazása értelmében ugyanis például mindkét alábbi szerkezetben általános használatú igenévnek kellene tartanunk az -Ó képzős szót.

- (4) a. a Hajnali Harsonát rendszeresen olvasók
 b. a Hajnali Harsona rendszeres olvasói

A (4b) típusú szerkezetben azonban minden kétséget kizáróan főnévi kategóriájúnak tekintendő az -Ó képzős alak, mivel főneveknek és nem igeneveknek lehet birtokos bővítményük és melléknévi módosítójuk.⁸ A különböző szófaji

⁵ A kiemelés tőlem származik.

⁶ Sőt valójában három szófaji kategória nem teljesen megfelelő elkülönítéséről van itt szó, mert — amint azt a (4)-ben található példák kapcsán, valamint a 3. pontban kifejtem — az -Ó igenevek és az -Ó főnevek elhatárolása is problematikus, és e dolgozat szempontjából ez az igazán fontos mozzanat.

⁷ Az a kérdés ebből a szempontból most közömbös számunkra, hogy az igeneveket önálló szófaji kategóriának tekintsük-e (Part) vagy az igei alakok egyik (nem véges) altípusának V_{Part} .

⁸ Arról, hogy ilyen esetekben igenév $\Rightarrow$ főnév szófajváltást vagy egy homonim -Ó főnévképzővel létrehozott alakot érdemes-e feltenni, a 3. pontban lesz szó.

kategóriák szétválasztásának hiánya még erőteljesebben jelentkezik sok más szerzőnél, akik több helyen a melléknévi igenév „melléknévi értelmű”, „főnévi értelmű”, „nomen actionis/acti” értelmű használatáról beszélnek.⁹ A melléknévi igenév és a melléknév elkülönítését számos szintaktikai és morfológiai teszt segítségével KOMLÓSY (1992) végezte el a legrendszeresebben.¹⁰

LACZKÓ (2000a)-ban a mai magyarban található -Ó képzős formák leírásához felteszem, hogy a nyelv szinkrón rendszerében az -Ó igenévképzőn kívül van legalább egy, vele homonim főnévképző.¹¹ Azért fogalmazok úgy, hogy „legalább egy”, mert több különböző elvi lehetőség is elképzelhető a nyilvánvalóan elkülönülő három főnévi funkció jellemzésére. Az meggyőződésem szerint vitathatatlan, hogy szükség van egy olyan, a mai nyelvben már nem termékeny, -Ó képző feltevésére, amelynek szerepe a nomen actionis (vagyis 'esemény') jelentésű főnevek létrehozása (volt) — ezt a funkciót a (3)-ban lévő táblázatban -Ó_r-gyel jelölöm. Amint azt a 3. pontban részletesen kifejttem, erről a funkcióról kimutatható, hogy a magyar nyelv legrégebbi adatolt korszakában teljesen termékeny volt,¹² és közvetlenül nem vezethető le (legalábbis megalapozott eljárással nem) az „igenévi funkcióból”. Az viszont alapvetően a nyelvész elméleti beállítottságától és történeti vagy leíró szemléletétől függ, hogy a táblázatban jelölt -Ó₂ és -Ó₃ funkciókat hogyan kezeli. Mivel LACZKÓ (2000a)-ban én szinkrón leírást kívánok adni, azt az álláspontot alakítom ki, hogy a mai magyar nyelvben három homonim -Ó főnévképző van: -Ó₂, -Ó₃ és -Ó₄, és közülük az el-

⁹ Néhány kiragadott példa: KÖNNYE (1884), PÉTER (1894), BEKE (1913), SIMONYI (1913), KÁROLY (1956), A. JÁSZÓ (1991), A. JÁSZÓ (1992). KÁROLYTÓL és A. JÁSZÓTÓL a 3.1. pontban szerepelnek idevágó idézetek.

¹⁰ Az általa alkalmazott tesztek közül a következők a legfontosabbak: a) állítmányi szerepben csak melléknévek fordulhatnak elő; b) az alapige vonzatait a melléknévek nem tarthatják meg; c) továbbképzéssel (pl. *-an/-en* képzővel) csak melléknévből képezhető határozó; d) az esemény lefolyására vonatkozó módhatározók (pl. *rosszul, gyorsan* stb.) csak igenevekkel fordulhatnak elő; e) közép- vagy felsőfokban csak melléknévek állhatnak; f) csak az igenévnél válhat el az igekötője (a példákat és a további részleteket l. KOMLÓSY-nál, 1992: 386–8). Az a) teszttel kapcsolatban megjegyzem, hogy KOMLÓSY kategorikus tiltása túlságosan erős, a hagyományos megközelítések megengedő felfogása viszont (pl. TOMPA 1953 és KÁROLY 1956) nagyon engedékeny, vö.:

- (i) Mari pillantása a győzelmünk után elismerést sugárzó volt.
- (ii) ??János egész életében a küzdelmet könnyen feladó volt.

Egyrészt (i) gyengíti KOMLÓSY a) tesztjének általános érvényét; másrészt (i) ellentmond KÁROLY (1956) azon megállapításának, hogy csak általános használatú igenév szerepelhet állítmányként; harmadrészt KÁROLY (1956) értelmében (ii)-nek teljes mértékben elfogadhatónak kellene lennie. Ezekkel a kérdésekkel e dolgozat keretében nincs módom részletesebben foglalkozni.

¹¹ A mai magyar nyelv rendszerében külön főnévi kategóriájú képzővel számol például RUZSICZKY (1961), KIEFER (1998) és SZIGETI (1998). A részleteket illetően azonban az én megközelitésem markánsan eltér mindháromtól, vö. LACZKÓ (2000a).

¹² Vö. KÖNNYE (1884), PÉTER (1894), BEKE (1913), SIMONYI (1913), KÁROLY (1956), A. JÁSZÓ (1991), A. JÁSZÓ (1992).

ső kettő teljes mértékben termékeny.¹³ Azért teszek fel homonim képzőket, mert a mai nyelvallapotban a teljesen eltérő jelentésű használatok miatt semmi nem indokol egy többfunkciójú poliszém főnévképzőre alapozó megközelítést. Az is kétségtelen tény azonban, hogy egy olyan diakrón indíttatású megoldásnak is van létjogosultsága, amely az -*Ó* képző különböző típusú szerkezetekben való előfordulásának a valószínűsíthető történetéből „levezetve” az -*Ó*₃ és -*Ó*₄ funkciót egyetlen képző két egymással diakronikus kapcsolatba hozható használataként elemzi, az -*Ó*₂ funkciót pedig szófajváltással állítja elő az -*Ó*₁ képzős igenevekből.¹⁴

LACZKÓ (2000a)-ban részletesen bemutatom, hogy a cselekvő és eszköz jelentésű alakokat hogyan lehet egyetlen szabállyal, egyetlen funkcióként kezelni. Az eseti ⇒ tipikus változás feltevésére az -*Ó*₂ típus esetében azért van szükség, mert az eseti jelentésű -*Ó*₂ főnevek kimutathatóan megőrzik a képzés bemenetétől szolgáló ige argumentumszerkezetét, míg a belőlük képzetteknek tekintendő tipikus értelmű változatok nem. Itt tehát a szófajváltásnak egy olyan alesetével van dolgunk, amely nem idéz elő kategóriaváltást, hiszen főnévből főnevet hoz létre, ám a folyamat eredményeként az új alak elveszíti a kiinduló forma argumentumszerkezetét.¹⁵

3. Az esemény jelentésű -*Ó* főnevek meghatározó szerepe

Ebben a pontban először amellet érvelek, hogy célszerű egy önálló, termékeny, esemény jelentésű -*Ó* főnévképzőt feltenni az ősmagyar és ómagyar korban (3.1.). Ezután bemutatom, hogy ennek az alaknak a funkciójával természetesebben magyarázhatók a szóban forgó -*Ó* képzős formák (3.2.), majd további ér-

¹³ A termékenységet két széles körben alkalmazott eljárással ellenőrizhetjük: megvizsgálhatjuk azt, hogy a) a nyelvbe újabban bekerült kölcsönszavak részt vesznek-e a vizsgált képzési folyamatban és b) nonszensz szavak szolgálhatnak-e a képzés bemenetétül. Az -*Ó*₂ és -*Ó*₃ használatát mindkét teszt alapján produktívnak tekintendő. A részleteket l. LACZKÓ (2000a)-ban.

¹⁴ A fent említett alternatívákön kívül még egyéb elvi megközelítési lehetőségek is vannak, ezek azonban lényegtelenek e dolgozat témakörének a szempontjából.

¹⁵ LACZKÓ (2000a)-ban az -*As* képzős főnevek körében ugyanilyen jellegű, sajátos szófajváltást teszek fel az 'egyszerű esemény' jelentésű főneveknek a 'komplex esemény' jelentésükből való előállítására. Például a *pusztítás* komplex esemény jelentésű főnév (i)-ben és egyszerű esemény jelentésű (ii)-ben.

- (i) A kártevőknek a (takarítónők által való) rendszeres pusztítása sok kellemetlenséggel jár.
- (ii) Ez a gyerek csak a pusztításban leli örömét.

Az -*Ó* és az -*As* esetében azért alkalmazok konverziós eljárást, mert a két alakpár tagjai között szemantikai és morfoszintaktikai eltérés is van: a származtatott alak „tipikus” jelentést vesz fel, ugyanakkor elveszíti a kiinduló forma argumentumszerkezetét. Az általam alkalmazott elméleti keretben ez azt jelenti, hogy két különböző szótári tételt kell bevezetnem és egy redundancia-szabállyal kell az egyiket a másikkól létrehoznom. Ez a redundanciaszabály az imént említett sajátos konverzió. Természetesen egyéb eljárások is elképzelhetők ezeknek a jelenségeknek a leírására, ám bármely megközelítésnek világosan és rendszerszerűen el kell különítenie az „eseti” és a „tipikus” funkciókat.

veket hozok fel a szenvedő igeneves megközelítés ellen (3.3.), végül párhuzamba állítom a releváns magyar és angol jelenségeket, és rámutatok, hogy bizonyos alapvető megfelelések az általam javasolt elemzést támogatják (3.4.).

3.1. Történeti kérdések

Amint arról a 2. pontban érintőlegesen már volt szó, az az általános felfogás, hogy az *-Ó* igenévnél számos funkciója volt és van. Mindezt KÁROLY (1956) a következőképpen fogalmazza meg. „Az *-ó*, *-ő* képzős igenév szófaji jellege összes igeneveink között a legbizonytalanabb, a lelegebb. A legtipikusabb átmeneti szófajkategória, amelynek a pontos szófaji jellegét sokszor nem is lehet eldönteni” (1956: 73–74). A JÁSZÓ (1991) pedig így ír. „Minél régebbi eredetű egy igenév, annál komplexebb funkciójú, és annál bonyolultabb a funkcionális fejlődése. Ilyen az *-ó*/*-ő* képzős és a *-t* ~ *-tt* képzős uráli–finnugor kori igenév, mely az igenévre jellemző szinte minden elképzelhető funkcióban jelentkezik. [...] Különböző funkciókat legrégebbi igeneveink szókapcsolatokban, a mondatban kaptak. Bármilyen kapcsolatot jelölhettek az igenévben kifejezett cselekvés, történés és a hozzá kapcsolódó szerkezettag között. Ennek következtében a funkció az értelemnek megfelelően alakult [...] Például a *szántó* igenév az *ember* főnévhez kapcsolva alanyi viszonyt fejez ki, aktív; a *föld* főnévhez kapcsolva tárgyi viszonyt fejez ki, passzív; a *háló* igenév az *ember* főnévhez kapcsolva ugyancsak alanyi viszonyt fejez ki, viszont a *hely* főnévhez kapcsolva már határozói viszonyt” (1991: 320–321). Több más szerző¹⁶ véleményével összhangban KÁROLY (1956) és A. JÁSZÓ (1991) is megállapítja, hogy az ősi igenevek ilyen viselkedése finnugor sajátosság, és számos rokon nyelvben kimutatható. Részben a 2. pontban található megfontolások alapján, részben egy némileg rendszerezettebb megközelítés igényétől vezérelve és főleg a dolgozatom tárgyát jelentő probléma magyarázóbb erejű megoldásának reményében az *-Ó* képzős alakok hagyományosan elfogadott elemzésének egy kulcsfontosságú mozzanatát fogom az alábbiakban bizonyos mértékben megváltoztatni.

A korábbi felfogásoktól eltérően felteszem, hogy az ősmagyar és az ómagyar korban már két homonim *-Ó* képző létezett: az igenévképző és az akkor még teljes mértékben termékeny nomen actionis (esemény) jelentésű főnévképző. E két homonim képző kialakulását kétféleképpen is elképzelhetjük. A) Az általánosabban elfogadott szemlélet szerint az ősi képzőknek számos funkciójuk volt, és jellegzetesen kategóriasemlegesek voltak. Erre a legjobb példát a *-t*/*-tt* toldalék szolgáltatja. A nyelvtörténeti kutatások eredményei alapján valószínűsíthető, hogy a múlt idő jele, a befejezett melléknévi igenév képzője és az *-at*/*-et* főnévképző ugyanabból (az akkor még kategóriasemleges) ősi toldalékból származtat-

¹⁶ Például KÖNNYE (1884), PÉTER (1894), BEKE (1913), KLEMM (1928).

ható.¹⁷ Ennek a jelenségnek az analógiájára joggal feltételezhetünk egy igenév~főnév szófaji semlegességet és a kérdéses időszakokra a két különböző képzőfunkció kategorikus szétválását az -Ó toldalék esetében is. B) BUDENZ (1867) felvillantja azt az elvi lehetőséget, hogy az igenévképző és a cselekvés jelentésű főnévképző eredetileg különböző formájúak voltak, de a nyelv fejlődése során idővel alakilag egybeestek.¹⁸ Gondolatmenetünk szempontjából lényegtelen, hogy melyik megoldást választjuk. Az az egyedül fontos mozzanat, hogy következetesen elkülönítsük az -Ó igenévképzőt és a nomen actionis jelentésű -Ó főnévképzőt.

3.2. Az új megoldás

Az eddig elmondottakból már sejthető az általam javasolt megközelítés lényege. Azt állítom, hogy azok a szerkezetek, amelyekben szenvedő -Ó igenevet tettek fel az eddigi elemzések, természetesebben és nagyobb magyarázó erővel írhatók le, ha bennük nomen actionis jelentésű főnévként fogjuk fel az -Ó képzős alakot. Először is vessünk még egy pillantást az (1)-ben bemutatott jellegzetes példák valószínű értelmezésére ebből az új nézőpontból!

(5)	a. kiadó szoba	=	'kiadásra alkalmas/váró szoba'
	b. eladó lány	=	'eladásra (értsd: férjhez adásra) érett/váró lány'
	c. ivóvíz	=	'ivásra való/alkalmas víz'
	d. szántóföld	=	'szántásra való/alkalmas föld'
	e. hálószoba	=	'hálásra való/használható szoba'
	f. szórólapát	=	'szórásra való/használható lapát'

Azt feltételezem tehát, hogy ezekben az összetételekben, illetve összetétel-szerű kifejezésekben az -Ó képzős szó főnévi kategóriájú, és a két elem között nem feszes (igenévi) predikátum–argumentum viszony, hanem az összetételekre jellemző, lazább (főnév–főnév) előtag–utótag kapcsolat van. Ez utóbbi lényege, hogy az alaptagként funkcionáló utótag jelentését az előtag jelentése világísmertünk alapján leszűkíti. Az alábbi megfontolások szólnák egy ilyen megközelítés mellett.

A) Az -Ó képzős alakok nomen actionis értelmű használata az ősmagyar és az ómagyar korban minden kétséget kizáróan termékeny volt. Ebben lényegében minden eddigi leírás egyetért. Íme néhány példa, amelyet KÖNNYE (1884: 198–201), PÉTER (1894: 37) és SIMONYI (1913: 29) idéz:

¹⁷ Vö. egyebek között KÁROLY (1956) és A. JÁSZÓ (1991).

¹⁸ Pontosan ez történt a mai többfunkciós angol *-ing* toldalék kialakulása során, vö. ANDRÁS–STEPHANIDES (1978: 88). Arról, hogy bizonyos *-ing* képzős kifejezések hogyan támogatják a magyar -Ó képzős szerkezetek általam javasolt elemzését, l. a 3.4. pontot.

- (6) a. vadászó napjaim; nevető állapot; elmenő szándék
 b. Otthun megém megtartották a készfogót.
 c. Mi járóba vagy? — Hanyatlóban voltak. — Aratóban vannak. —
 Látogatóba mék.

Az egyik alapvető eltérés az eddigi felfogások és az én nézetem között az, hogy azok ilyen esetekben is igenévről beszélnek, és az igenév nomen actionis funkcióját emlegetik.¹⁹ A másik — immár nyilvánvalóan meghatározó jelentőségű — különbség pedig, amelyet már említettem, az, hogy nem szenvedő (igenévi) funkciót tulajdonítok az -Ó képzős alaknak az (5)-ben szemléltetett kifejezéstípusokban.

B) Egyfajta független érvnek tekintem megközelítem mellett azt a tényt, hogy a nomen actionis jelentésű -Ó képzős főneveket tartalmazó szerkezetekből vezethető le a mai magyar nyelvben az -Ó főnévképző teljes mértékben termékeny 'tipikus helyszín' értelmű használata, vö.:

- (7) a. hálószoza ('hálásra való szoba' — KÖNNYE 1884: 196; SIMONYI 1913: 28)
 b. lakoló hely ('purgatórium' — KÖNNYE 1884: 196)
 c. lakozó föld (PÉTER 1894: 38)
 d. söröző_{na} hely 'sörözésre szolgáló hely' ⇒ söröző_{ni}
 e. -Ó nomen actionis ⇒ -Ó nomen loci

Amint azt a (7a-c) példák érzékeltetik, nyelvtaníróink világosan felismerték és elkülönítették az -Ó képzős alakoknak ezt a sajátos használatát. Abban azonban már nem voltak egységesek, hogy az „eredeti igenévnék” melyik „funkciójából” vezették le. PÉTER (1894) már a (7c) szerkezetben is 'hely' jelentést tulajdonít az „igenévnék”, BUDENZ (1867) és SIMONYI (1913) eszközszerű funkciót említ, KÖNNYE (1884) céljelzőnek tartja, BEKE (1913) a szenvedő jelentésből származtatja. Ezzel szemben egyértelműnek gondolom, hogy itt a (7d, e)-ben bemutatott folyamattal állunk szemben. Eredetileg tehát 'hely' utótagú összetételekben szerepelt a nomen actionis jelentésű -Ó főnév, aztán egyre gyakrabban elhagyták az összetétel utótagját, és az ilyen módon magára maradt előtagban az -Ó főnévképző fokozatosan kialakította a 'tipikus hely' funkciót. Érdekes fejleménynek tekinthető, hogy a képző eredeti nomen actionis funkciója mára termé-

¹⁹ SIMONYI ezt írja: „Néha e l v o n t jelentésű főnevek előtt szerepel ez az igenév, különösen a szándék mellett, pl. *elmenő szándék*, mintegy elmenni való szándék, az elmenés szándéka. Itt maga az igenév is elvont árnyalatot vesz föl, vö. *elmenőben van s más efféléket*” (1913: 29).

ketlenné vált, a belőle levezethető 'tipikus hely' funkció viszont teljes mértékben termékeny.²⁰

Az általam javasolt elemzés A. JÁSZÓ (1991) felfogásához áll a legközelebb, aki szerint „A nomen actionis funkcióból vezethetők le a határozói viszonyt kifejező igenevek: a cselekvés helyét jelentők (nomen loci), a cselekvés idejét jelentők (nomen temporis) és a cselekvés eszközeit jelentők (nomen instrumenti)” (1991: 327). A két megközelítés között azonban a következő lényeges eltérések mutatkoznak. A) Az eddigi szakirodalmi gyakorlathoz hasonlóan A. JÁSZÓ is igenevekről beszél: az igenév egyik funkciójából származtatja a másikat, és a szófaji besorolás tekintetében az alapfunkciók számbavételekor nem különíti el az -Ó főnévképzős nomen actionist. Csak későbbre, a kései ómagyar korra teszi fel egy szófajváltási folyamat lezajlását, amelynek eredményeként a nomen actionis jelentésű igenevekből nomen actionis jelentésű főnevek jöttek létre. Szerintem viszont kezdettől fogva egy főnévi kategóriájú nomen actionis alakkal kell számolni, hiszen egy következetes szófaji rendszerben ellentmondásos dolog főnévi jelentésű/funkciójú igenévről beszélni.²¹ B) A. JÁSZÓ egy szinten

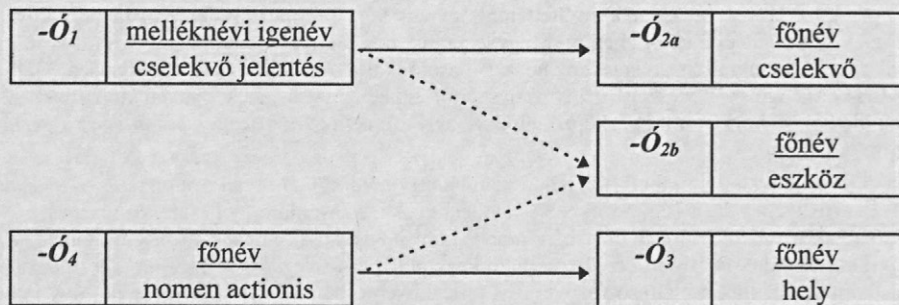
²⁰ A 13. lábjegyzetben már említettem, hogy egy képző termékenységét általában a következő tesztek segítségével ellenőrizhetjük. Megvizsgáljuk, hogy a nyelvbe újonnan bekerült kölcsönszavakhoz, illetve nonszensz szavakhoz hozzákapsolódhat-e. Az -Ó képző mindkét próbát kiállja. Az *internetezik* ige egy egészen új jövevényszóból képzett ige, a *gasztol* pedig nonszensz szó, és mindkettőhöz hozzájárulhat a képző 'tipikus hely' funkcióban, vö.: *Lelakolták az internetező/gasztoló ajtaját.*

²¹ Amint azt a 2. pontbeli (4a) példa szemlélteti (*a Hajnali Harsonát rendszeresen olvasók*), az -Ó képzős igenevek (a számnevekhez és mellénevekhez hasonlóan) teljesen közönségesen előfordulhatnak olyan főnévi csoportokban, amelyekből hiányzik a főnévi kategóriájú alaptag. Ezek a szerkezetek túlnyomó többségükben elliptikusak, tehát a szöveggörnyezet, illetve a beszédhelyzet alapján azonosítjuk a hiányzó főnevet. Első megközelítésben az ilyen kifejezéseket úgy jellemezhetjük, hogy bennük jelölt módon egy eltérő szófaji kategóriájú elem (igenév, melléknév vagy számnév) játssza a főnévi alaptag szerepét: például ehhez a szóhoz kapcsolódnak azok a toldalékok, amelyek alapesetben a főnévi alaptaghoz járulnak. Ezeket az eseteket a hagyományos megközelítések az igenév (melléknév vagy számnév) „alkalmi főnevesüléseként” szokták értelmezni. Én ezzel szemben, a formai összefüggéseket szigorúbban figyelembe vevő generatív nyelvészeti szemléletből fakadóan, élesen elválasztok két különböző szintet: a szófaji kategóriák szintjét és azon szintaktikai szerkezetek jellemzésének a szintjét, amelyekben a vizsgált szavak előfordulnak. Az előbbi szinten egy predikátum szófaji besorolása attól függ, hogy bővítményeit milyen formában fejezhetjük ki mellette. Ebből a szempontból (4a)-ban minden kétséget kizáróan igenévvvel van dolgunk, hiszen tárgyi argumentuma van és határozókkal módosítható. Szófaji kategóriáját tekintve tehát egyáltalán nem „főnevesült”, vagyis „alkalmilag” sem vált főnévvé, ezért félrevezető az „alkalmi főnevesülés” kifejezés, amelynek elsődleges szerepe a másik elemzési szinten, a szintaktikai szerkezetek szintjén található jelenségek leírása. Ráadásul ezen a másik szinten is inkább metaforikus értelemben beszélhetünk főnevesülésről, hiszen valójában sokkal inkább arról van szó, hogy a szóban forgó elliptikus szerkezetekben a főnévi csoporthoz járuló toldalékok „jobb híján” (vagyis az odaértett, főnévi kategóriájú alaptag hiányában) a melléknévi igenévhez kapcsolódnak. Mindezt különböző formalizált keretek eltérő mechanizmusokkal ragadják meg. Ennek a részleteibe itt nem mehetünk bele. Számunkra az a lényeges, hogy egyetlen változatban sem találkozzunk olyan megoldással, amely az igenevet mint szót egy főnévi kategóriájú csomópont alá illesztené be. E megfontolások alapján helyesebbnek tartom, ha ilyen esetekben nem „alkalmi főne-

említi a hely, idő és eszköz használatot, holott az idő használat sem a korábbi nyelvváltozatokban sem a mai magyar nyelvben nem fejlődött a másik kettőhöz hasonló önálló funkcióvá. Véleményem szerint helyesebb a *húshagyó nap* típusú szerkezeteket úgy értelmezni, hogy bennük az -Ó képzős (nomen actionis jelentésű, főnévi kategóriájú) első elem az összetételek előtagjaihoz hasonlóan módosítja az 'idő' jelentésű utótagot, de egy ilyen -Ó képzős főnév önálló 'idő' funkciót termékeny módon soha nem fejlesztett ki, szemben a másik két funkcióval. C) E dolgozat szempontjából a legfontosabb eltérés a két megközelítés között az, hogy A. JÁSZÓ az eddigi felfogásokhoz hasonlóan felteszi, hogy az -Ó igenévnek szenvedő használata is volt,²² pedig nála már erőteljesen jelentkezik az egyéb funkcióknak a nomen actionis funkcióból való levezetése más esetekben, l. a tőle származó idézetet e bekezdés elején.

A fenti megfontolások alapján (8)-ban bemutatom, hogyan képzelem el a (2)-ben és (3)-ban feltüntetett, különböző funkciójú -Ó főnévképzők kialakulását. A könnyebb összevethetőség érdekében ugyanazokat az azonosító indexeket használom itt is.

(8)

Két megjegyzést fűzök a táblázathoz. A) Amint azt már korábban kifejtettem, -Ó₁ és -Ó₄ között nem teszek fel semmiféle derivációs kapcsolatot. Ennek legfőbb oka az, hogy a két funkciónak nincs olyan közös jelentésmozzanata, amely azok egymásból való származtatásának alapjául szolgálhatna (a többi esetben feltételezett derivációs viszonyokkal szemben). A két funkciót egymástól függet-

vesülésről" szólunk, hanem közönséges melléknévi igeneveknek elliptikus főnévi csoportokban való használatáról. A (4b) példában viszont kétségkívül teljes értékű főnévvel állunk szemben, és semmilyen körülmény nem teszi lehetővé, hogy az -Ó képzős alakot (valamilyen különleges szerepű) igenévnek tartsuk: birtokos funkciójú összetevő fejezi ki az „eredeti” tárgyi argumentumát, és határozók helyett melléknévek módosíthatják. Mindezt (a 2. pontra is visszautalva) azért fejtettem itt ki, mert véleményem szerint a szófaji kategóriák nem teljesen szabatos használata jelentős mértékben hozzájárult a hagyományos megközelítések esetében ahhoz, hogy az általuk nyújtott leírások nem voltak kellően pontosak.

²² Vö. az A. JÁSZÓtól idézett megjegyzéseket a *szántó föld* típusú példákra vonatkozóan a 3.1. pontban.

lennek és egyenrangúnak tartom.²³ B) Bár a cselekvő és eszköz funkciót egyetlen főnévképzőnek tulajdonítom LACZKÓ (2000a)-ban, mivel egyetlen általánosított szabállyal jellemezhető a használata, a kettő kialakulása feltehetően nem esett teljes mértékben egybe. A JÁSZÓ (1991) véleményével összhangban úgy vélem, hogy míg a cselekvő funkció egyértelműen az igenévi használatból vezethető le, addig az eszköz funkció kialakulása két különböző és egymással konvergáló vonalon képzelhető el: a) az igenévi használatból (hiszen az eszközök megszemélyesített cselekvőknek is felfoghatók); b) a nomen actionis főnévi használatból (ebben az esetben az -Ó képzős főnév eredetileg a főnévi alaptaggal jelölt tárgy rendeltetését, használatának célját jelölte meg, vö. *zanto vas*, KÖNNYE 1884: 197).

3.3. A szenvedő funkciós megközelítés ellen

Három, egymással szorosan összefüggő érv szól amellett, hogy a *szántó föld, kiadó szoba* típusú szerkezetekben az -Ó alakokat nomen actionis jelentésű főneveknek és ne szenvedő melléknévi igeneveknek tekintsük.

A) A 3.2. pontban részletesen bemutattam, hogy a melléknévi igenévvel teljes mértékben egyenrangúnak felfogott, nomen actionis funkciójú -Ó képzős főnév használatából közvetlenül és természetes módon származtathatók az ilyen kifejezések.²⁴

B) Véleményem szerint elsőprő erejű ellenérvnek tekintendő az alábbi gondolatmenet, amely egy meghatározó fontosságú nyelvtörténeti tényből indul ki. Szinte minden szerző megjegyzi, hogy a mai magyar nyelvben az -Ó igenevek szenvedő értelmű használatára a mondatban szintjén még elvétve sem találunk példát. Csupán összetételekben és állandósult kifejezésekben fordul elő szórványosan. KÁROLY (1956) a saját rendszerében ezt úgy fogalmazza meg, hogy az igenév csak „általános” használatában képes a szenvedő értelem hordozására. Aztán kifejti, hogy az általa megvizsgált kódexekben sem talált az -Ó igenév szenvedő értelmű „alkalmi” használatára egyetlen példát sem.²⁵ Mindezt bizonyos, az alapvető összefüggéseket nem befolyásoló egyszerűsítéssel a következőképpen értékelhetjük. KÁROLY rendszerében az alkalmi használat a tényleges igenévi használattal feleltethető meg, és az általa általánosnak nevezett haszná-

²³ Amint azt a 3.1. pontban már említettem, ebből a szempontból részletkérdés, hogy e két funkciót különböző ősi alakokból származtatjuk-e, vagy az -Ó képzős alakok kezdeti funkciósemlegességére vezetjük vissza. Az viszont nagyon lényeges, hogy ha a nomen actionis funkcióra utalunk, akkor azt bármilyen leíró keretben is csak pongyola, metaforikus alkalmazásban tulajdoníthatjuk egy igenévi kategóriájú alaknak. Többször is érzékeltettem fentebb, hogy a szófaji kategóriák következetes kijelölésének a hiánya milyen zavaró következményekkel járhat.

²⁴ Lásd az (5)-ben szereplő példákat és azok tárgyalását!

²⁵ Az alábbi példákkal szemléltetett szerkezetek teljes hiányára kell itt gondolni:

(i)	*az (Ödön által) éppen most szántó föld	(‘szántott föld’ értelemben)
(ii)	*a (mindenki által) feltétel nélkül szerető fiú	(‘szeretett fiú’ értelemben)

latú szerkezetek döntő többségében szereplő -Ó képzős formákat, a 2. pontban kifejtett megfontolások alapján, az általam felvázolt rendszerben melléknévi vagy főnévi kategóriájú alakokként kezelnék. Függetlenül attól, hogy ezt a megfeleltetést elvégezzük-e vagy sem, KÁROLY eredeti rendszerében maradvais, a következő problémával kell szembenéznie a szenvedő igeneves megközelítésnek. Bármilyen nyelvi forma alkalmi és általános használata normális körülmények között úgy viszonyul egymáshoz, hogy az előbbiből — megfelelő elvonatkoztatás segítségével — származtatjuk az utóbbit. Ez az alaptétel azonban ebben az esetben nem működik, hiszen KÁROLY szerint sem kódexeinkben, sem a későbbi nyelvváltozatokban, sem a mai nyelvben nem találunk példát szenvedő értelmű alkalmi használatra. Ebből következőleg az általános használat gyökeretlennek tűnik, feltételezése motiválatlan.²⁶ A nomen actionis funkcióból való kiindulás viszont egyáltalán nem ütközik ilyen jellegű nehézségbe. Ez a funkció, mint láttuk, teljes mértékben termékeny volt, és egyéb funkciók kialakulásának alapjául is szolgált (l. a (8)-ban lévő táblázatot).

C) További probléma a KÁROLY (1956)-tal szemléltetett szenvedő megközelítés számára, hogy meglehetősen erőltetett módon ki kell terjesztenie a passzív igenévi használat fogalmát. Felfogása szerint minden olyan igenévi használat szenvedő, amely nem cselekvő, vagyis amikor nem úgy értelmezzük a főnévi alaptagot, hogy az az -Ó igenév által jelölt cselekvés alanya (végrehajtója). Ebben az erősen kiterjesztett értelemben vett szenvedő igeneveket tesz fel KÁROLY az *ítélőszék* és a *szórólapát* típusú kifejezésekben. Könnyen belátható, hogy az általam javasolt, nomen actionis jelentésű főnévi előtagot feltevő megközelítés sokkal kézenfekvőbben tudja azonos eljárással kezelni a *szántóföld*, *ivóvíz*, illetve a *szórólapát*, *olvasólámpa* típusokat (vö. 'ivásra való/alkalmas víz' és 'olvasáshoz való/használatos lámpa').

Mindezek alapján a dolgozat címében felvetett kérdésre a válaszom határozottan nemleges.

3.4. Kitekintés az angol nyelvre

Az imént körvonalazott megközelítést jelentős mértékben támogatja az a tény, hogy az angol nyelvben teljesen hasonló jelenségek figyelhetők meg. Itt az

²⁶ Ezzel kapcsolatban felvetődik az a kérdés, hogy ez az ellentmondás miért nem ütközött ki élesen például KÁROLY (1956) rendszerében. Véleményem szerint azért, mert KÁROLY is egyetlen közös, (a 2. pont megállapításainak fényében) szófaji szempontból helyenként pontatlanul kezelt igenévi kategóriából indult ki, amelynek „ömlesztett” funkciói voltak. Ebben a rendszerben az alkalmi használat az általánossal állt alapvető ellentétben, és ez utóbbiban számos jelentés/funkció (sőt, az én fogalmaim szerint szófaji kategória) keveredett. Feltehetően az „általános használatú” kifejezéseknek ez a nagymérvű keveredése tette súlytalanná ezt az egyébként lényeges ellentmondást.

-ing morfémanak szintén kettős funkciója van, szintén homonim:²⁷ aktív melléknévi igenév és cselekvést jelentő főnév képzője egyaránt lehet (azzal a különbséggel, hogy az utóbbi funkciója is teljes mértékben termékeny, szemben a magyar megfelelőével). És az angolban is találkozunk olyan összetételekkel, amelyek morfról morfra megfelelnek a magyar összetételeknek.

- (9) a. drink-ing water
iszik-ING víz
'ivóvíz'
b. read-ing lamp
olvas-ING lámpa
'olvasólámpa'
c. eat-ing apple
eszik-ING alma
'étkezési alma'

Az angol leíró nyelvtanok hangsúlyozni szokták, hogy ezekben az alakokban nem az *-ing* képzős melléknévi igenév, hanem az *-ing* képzős, cselekvést jelölő főnév szerepel célhatározói értelemben (*water for drinking* 'ivásra való/alkalmas víz'). (9c) magyar megfelelője pedig azért különösen érdekes, mert itt az *alma* módosítója éppen olyan formában jelenik meg, mint amilyen jelentést a másik két összetétel előtagjának tulajdonítunk.

4. Záró megjegyzések

Ebben a dolgozatban először rámutattam arra, hogy bizonyos *-Ó* képzős alakokat a hagyományosnak tekinthető felfogások indokolatlanul melléknévi igenévi kategóriájúnak tartanak. Emiatt az általuk feltételezett szófaji rendszer rosszul definiált, számos belső ellentmondást tartalmaz. Ezután amellet érveltem, hogy ha következetesen elkülönítjük a régebbi korokban termékeny *-Ó* képzős nomen actionis jelentésű főnevet, akkor ennek alapján egyrészt a különböző funkciójú *-Ó* főnévképzők kialakulását szabatosabban írhatjuk le, másrészt nincs szükség az *-Ó* melléknévi igenév egyébként motiválatlan szenvedő értelmű használatának a feltevésére. Ez utóbbi megállapítással kapcsolatban fontos

²⁷ Amint arra a 18. lábjegyzetben már utaltam, a mai *-ing* homonim toldalék két formailag is különböző képző későbbi alak egybeesésével jött létre. KÖNNYE (1884) nyilvánvalóan nincs tudatában ennek az angol nyelvtörténeti ténynek, és ezért ő egyetlen *-ing* morfémat említ, amelyet igenévnék nevez. Az ő értelmezésében a magyar és az angol kifejezések közötti párhuzam erősíti azt a magyar nyelvészeti felfogást, amely szerint a magyar igenév (az angolhoz hasonlóan) jelölheti magát a cselekvést is. Ezzel szemben a tényleges helyzet éppen ennek a fordítottjára szolgál bizonyítékul: az angol jelenségek analógiájára természetes módon feltehetjük azt, hogy egy melléknévi igenévi és egy (nomen actionis jelentésű) főnévi *-Ó* képzős alak esik egybe a magyarban is, és a kérdéses szerkezetekben ez utóbbi szerepel.

hangsúlyozni a következőket. Az igenév szenvedő használatának a feltételezését nem az akadályozza meg, hogy ugyanannak a formának két ellentétes funkciót kellene tulajdonítanunk, hiszen erre a magyarban is van jól ismert példa: a *-va/-ve* határozói igenév cselekvő és szenvedő értelemben egyaránt használatos,²⁸ vö.:

- (10) a. Péter összekötözve feküdt a szoba padlóján.
b. Pétert összekötözve a rabló kiürítette a széfet.

Az az alapvető probléma, hogy az *-Ó* igenév „általános” szenvedő használatának a feltevése gyökértelen és ezért indokolatlan: egy ilyen speciális általános használatot nem tudunk levezetni semmiféle jelöletlen „alkalmi” használatból.

LACZKÓ TIBOR

Felhasznált irodalom

- A. JÁSZÓ ANNA (1991), Az igenevek. In: *A magyar nyelv történeti nyelvtana. I. kötet. A korai ómagyar kor és előzményei*. Szerk. BENKŐ LORÁND–E. ABAFFY ERZSÉBET–RÁCZ ENDRE. Bp. 319–352.
- A. JÁSZÓ ANNA (1992), Az igenevek. In: *A magyar nyelv történeti nyelvtana. II/1. kötet. A kései ómagyar kor. Morfematika*. Szerk. BENKŐ LORÁND–E. ABAFFY ERZSÉBET. Bp. 411–454.
- ANDRÁS LÁSZLÓ–STEPHANIDES KÁROLYNÉ (1978), *Angol leíró nyelvtan. II. rész. Alak- és funkciótan*. Bp.
- BEKE ÖDÖN (1913), Az *-ó/-ő* képzős igenévről. *Magyar Nyelvőr* 42: 340–350.
- BUDENZ JÓZSEF (1867), Az *-ime* eszköznevekről a finn nyelvben. *Nyelvtudományi Közlemények* 6: 175–190.
- CSÚRY BÁLINT (1929), Érintkezésen alapuló névátvitel. In: *Értekezések a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Széptudományi Osztálya Köréből. 24. kötet*. Bp. 349–398.
- KÁROLY SÁNDOR (1956), *Igenévvrendszerünk a kódexirodalom első szakaszában*. Nyelvtudományi Értekezések 10. Bp.
- KIEFER FERENC (1998), Alaktan. In: É. KISS KATALIN–KIEFER FERENC–SIPTÁR PÉTER, *Új magyar nyelvtan*. Bp. 185–289.
- KIEFER FERENC szerk., *Strukturális magyar nyelvtan 3. Alaktan*. Bp. Megjelenés alatt.
- KLEMM ANTAL (1928), *Magyar történeti mondattan*. Bp.

²⁸ Az természetesen nem elhanyagolható részletkérdés, hogy egy megközelítés ezt a két funkciót hogyan kezeli: az ellentétes használat miatt két homomim képzőt tesz-e fel, vagy egyetlen képzőnek tulajdonítja az ellentmondó funkciókat. Bármelyik megoldást is választjuk, két markánsan különböző szabállyal kell dolgoznunk.

- KOMLÓSY ANDRÁS (1992), Régensek és vonzatok. In: *Strukturális magyar nyelvtan 1. Mondattan*. Szerk. KIEFER FERENC. Bp. 299–527.
- KÖNNYE NÁNDOR (1884), Az *-ó/-ő* képzős igenév a régi magyar nyelvben. In: *Budenz-Album*. Bp. 195–203.
- LACZKÓ TIBOR (2000a), Az ige argumentumszerkezetét megőrző főnévképzés. In: *Strukturális magyar nyelvtan 3. Alaktan*. Szerk. KIEFER FERENC. Bp. Megjelenés alatt.
- LACZKÓ TIBOR (2000b), A melléknévi és határozói igenévképzők. In: *Strukturális magyar nyelvtan 3. Alaktan*. Szerk. KIEFER FERENC. Bp. Megjelenés alatt.
- PÉTER JÁNOS (1894), *Az igenevek használata*. Gyulafehérvár.
- RUZSICZKY ÉVA (1961), A szóképzés. In: *A mai magyar nyelv rendszere I.* Szerk. TOMPA JÓZSEF. Bp. 333–420.
- SIMONYI ZSIGMOND (1913), *A jelzők mondattana*. Bp.
- SZIGETI IMRE (1998), *Zur Nominalisierung und Argumentvererbung im Deutschen und im Ungarischen — Eine morphosyntaktische Untersuchung am Beispiel des deutschen Suffixes -er und seiner ungarischen Entsprechung -ó/-ő*. Ph.D. disszertáció. Tübingen.
- TOMPA JÓZSEF (1953), Melléknévi igeneveink állítmányi használatáról. *Magyar Nyelv* 49: 128–140.
- VELCSOV MÁRTONNÉ (1968), A szófajok. In: *A mai magyar nyelv*. Szerk. RÁCZ ENDRE. Bp. 9–83.

